

HET KUNSTWERK VAN DE MAAND

maart 1967

Het afgebeelde kunstwerk is gedurende de maand maart geëxposeerd in de hal van het Centraal Museum, Agnietenstraat 1. (*Buslijnen 8 en 11*).

Een 18de eeuws horloge, vervaardigd door Clarke & Dunster.
Goud en koper, diameter 6 cm — ca. 1730.

Peter Henlein die sinds 1509 te Neurenberg als slotenmaker werkzaam was, slaagde erin de toen bestaande tafclklok met veer en horizontale cijferplaat zó klein te vervaardigen dat een gemakkelijk draagbaar uurwerk ontstond. Werd het mechanisme aanvankelijk vervaardigd uit ijzer, spoedig werd dit licht roestend materiaal vervangen door koper. De kattedarmsnaar, die om het „slakkenhuis” was gewonden, en waardoor bij het afnemen der spanning de veerdruk constant werd gehouden, maakte plaats voor een ijzeren kettinkje. Het 16de eeuwse horloge had alleen een urenwijzer.

Aan het einde der 17de eeuw geeft Engeland de stoot tot verdere technische vooruitgang. Door het toepassen van de „onrust” gecombineerd met een veer, wordt een precisie bereikt, die het mogelijk maakt de minutenwijzer aan te brengen. Ook de uitvinding van het repeteerwerk wordt aan een Engelsman, Daniel Quare, toegeschreven.

Engelse horloges worden aan het begin van de 18de eeuw voor de beste gehouden. Het hierbij afgebeelde horloge zou op het eerste gezicht zo'n Engels horloge kunnen zijn, vervaardigd door de Londense firma Clarke & Dunster. Wij weten echter dat, profiterend van de faam der Engelse uurwerkmakers, leden van de bekende Engelse klokkenmakersgeslachten zich in Holland vestigden. Zo was ook te Amsterdam een firma Fromanteel & Clarke, later Clarke & Dunster gevestigd.

Is de wijzerplaat met de bogen in de minutenschaal kenmerkend voor de Nederlandse horloges uit die tijd, ook de voorstelling op de achterzijde van het huis zou op vervaardiging in Holland kunnen duiden. Rechts, gezeten voor een zuilenrij, de arm gesteund op een schild, waarop de pijlenbundel der zeven provinciën, in de hand een lange staf met daarop de vrijheidshoed, de Nederlandse Maagd. Zij is op het punt een olijftak in ontvangst te nemen van de godin van de vrede, die uit de wolken neerdaalt. Aan haar voeten een putto met een hoorn des overvloeds. De oorlogsgod verdwijnt links van het toneel, het Alziend Oog ziet toe. Het is niet ondenkbaar dat wij hier met een horloge te doen hebben dat door de Amsterdamse firma Clarke & Dunster vervaardigd werd.

Wanneer de technische vervolmaking toeneemt en het horloge minder zichtbaar gedragen wordt, wordt de kast platter, het huis minder fraai bewerkt.

Horloges uit verschillende perioden zijn tentoongesteld in de costuumafdeling van het Centraal Museum.